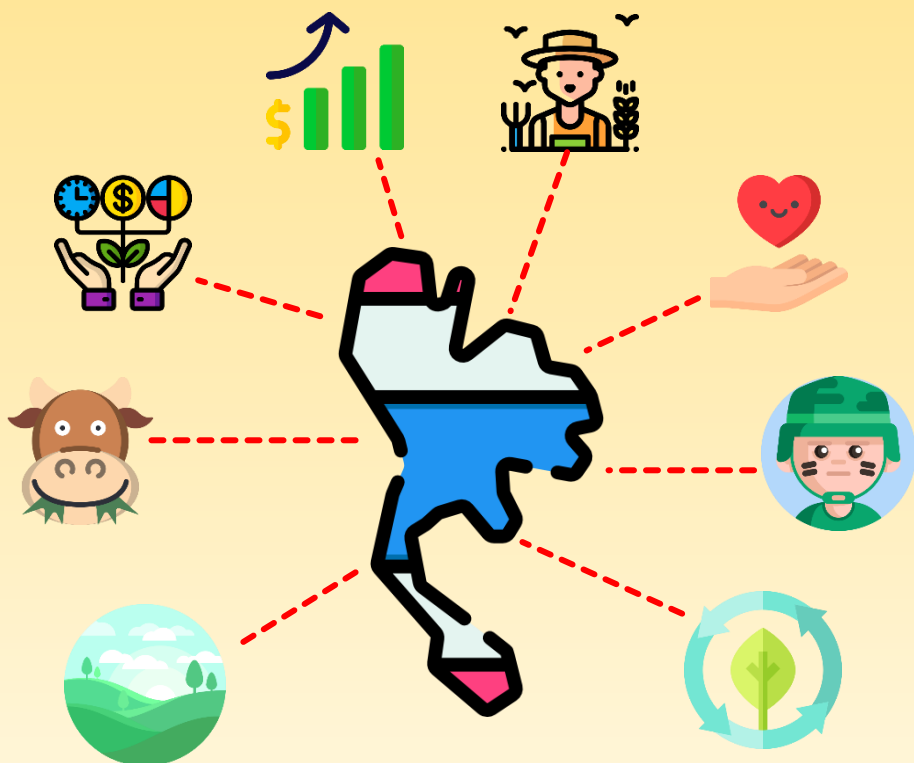

การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข

คู่มือการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข

พลตรี คงชีพ ตันตระวาณิชย์
กระทรวงกลาโหม
พันเอก สมเดช โยธา
กองบัญชาการกองทัพบก
รองศาสตราจารย์ ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
โครงการจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม
จาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘

คำนำ

คู่มือการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุขนี้เกิดจากการประมวลผลจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการซึ่งน้อมนำแนวทางการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ พระราชทาน “เข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา” เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข โดยผู้ดำเนินโครงการได้ปรับกิจกรรมตามที่ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้นำทางความคิด ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชน เกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสม ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมตามโครงการเป็นประโยชน์ต่อการทำให้ภาครัฐสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้เห็นต่างผ่านกิจกรรมของกลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชน โดยเป็นการเริ่มต้นพูดคุยระดับพื้นที่ ที่ในระยะแรกมุ่งสร้างความเชื่อมั่นว่า แนวทางการแก้ปัญหาครั้งนี้ น่าจะดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น และนำไปสู่การพูดคุยเนื้อหาที่เป็นความลับได้ โดยเน้นให้ความสำคัญกับความคืบหน้าในการพูดคุยระดับพื้นที่ตามความจำเป็นที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจกัน และให้นำหนักต่อการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยมากขึ้น เป็นการเปิดพื้นที่เพื่อให้ผู้เห็นต่างจากรัฐมีความเข้าใจรัฐมากขึ้นจนสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน อันจะทำให้การพูดคุยมีโอกาสมากขึ้นที่จะประสบผลสำเร็จ

การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข

ข้อมูลพื้นฐาน

สถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏเป็นความรุนแรงขึ้นอีกครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๗ นอกจากจะทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า ๖,๒๐๐ คน และบาดเจ็บมากกว่า ๑๑,๒๐๐ คน ณ ปี ๒๕๕๙ ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจ และสร้างภาระทางงบประมาณต่อประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง

ขบวนการที่เคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันมีจำนวน ๖-๘ องค์กร โดยขบวนการที่ก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงมีลักษณะเป็นโครงข่ายองค์กรลับและปัจจุบัน ได้ปรับแนวทางการต่อสู้โดยมีกลุ่มการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ มีหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (ตาดีกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมหามวลชนในอนาคต โดยมีการสนับสนุนทางการเงินและการประสานงานขับเคลื่อน จึงทำให้จำนวนการก่อเหตุหรือการสร้างสถานการณ์ และการจัดตั้งทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันองค์กรต่างๆในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น องค์กรชุมชนและองค์กรหน่วยงานภาครัฐ มีสตรีเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ ๗๐

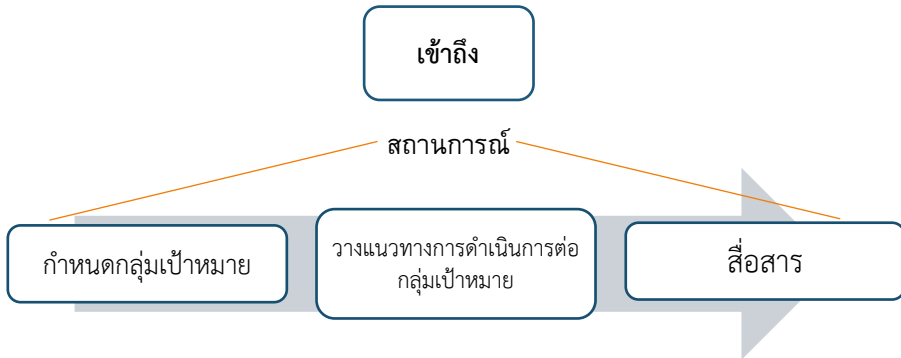
เท่าที่ผ่านมา รัฐบาลได้นำแนวทางแก้ไขปัญหาลายรูปแบบมาใช้ ตั้งแต่การใช้กำลังตอบโต้ปราบปราม การตั้งกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) การรื้อฟื้นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

ในปี ๒๕๕๗ รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ออกคำสั่ง ที่ ๒๓๐/๒๕๕๗ เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนขบวนการพูดคุยจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เป็นคำสั่งที่แบ่งหน้าที่ให้องค์กรรัฐได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และมีกรอบในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างถาวร

รัฐบาลจึงมุ่งสู่กระบวนการพูดคุยสันติสุข และพบว่าการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่ให้เกื้อหนุนต่อการพูดคุยสันติสุขเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่สันติสุขของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาเป็นกลยุทธ์

เข้าถึง

การเข้าถึงเริ่มจากการทำความเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง เพื่อให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมาย วางแนวทางเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม และสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน

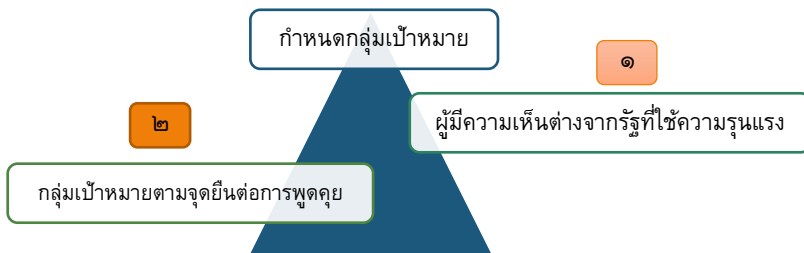

สถานการณ์เฉพาะ

ขบวนการเบื้องหลังเหตุรุนแรงได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ หันมามุ่งคัดเลือกและกล่อมเกลาสตรี เด็ก และเยาวชน ให้เป็นกลุ่มที่จะเคลื่อนไหวก่อเหตุตามการควบคุมสั่งการของขบวนการสตรี เด็ก และเยาวชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่รัฐต้องมุ่งเข้าถึง ด้วยการดำเนินการ ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จัดเป็น

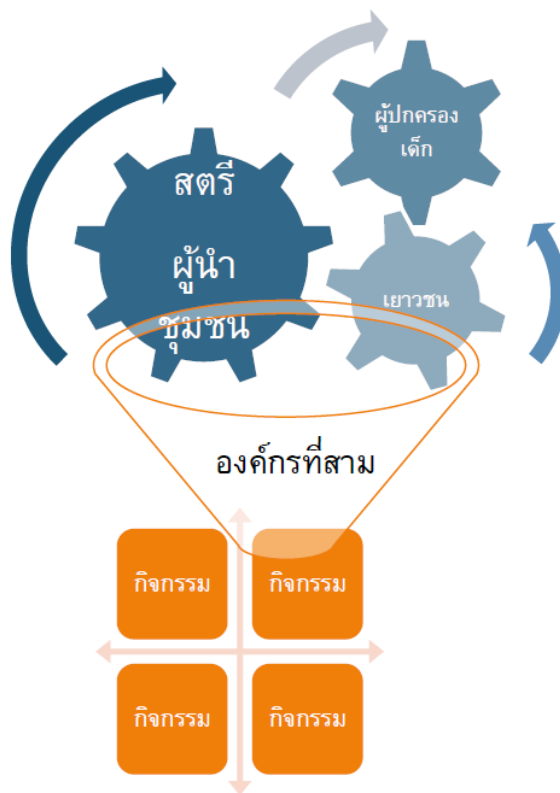
- กลุ่มเป้าหมาย: ผู้มีความเห็นต่างจากรัฐที่ใช้ความรุนแรง
- กลุ่มเป้าหมายตามจุดยืนต่อการพูดคุย

ขั้นตอนที่ ๒ วางแนวทางการดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดกิจกรรม

จัดตั้งองค์กรที่สาม ซึ่งได้แก่กลุ่มที่ผู้ก่อเหตุรุนแรงให้ความไว้วางใจ เช่น ญาติหรือตัวแทนภาคประชาชนที่เข้าถึงกลุ่มผู้ก่อเหตุ เพื่อพบปะหารือ และรับฟังความเห็นของกลุ่มสตรี ผู้ปกครองของเด็ก เยาวชน และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสมจะดำเนินการ

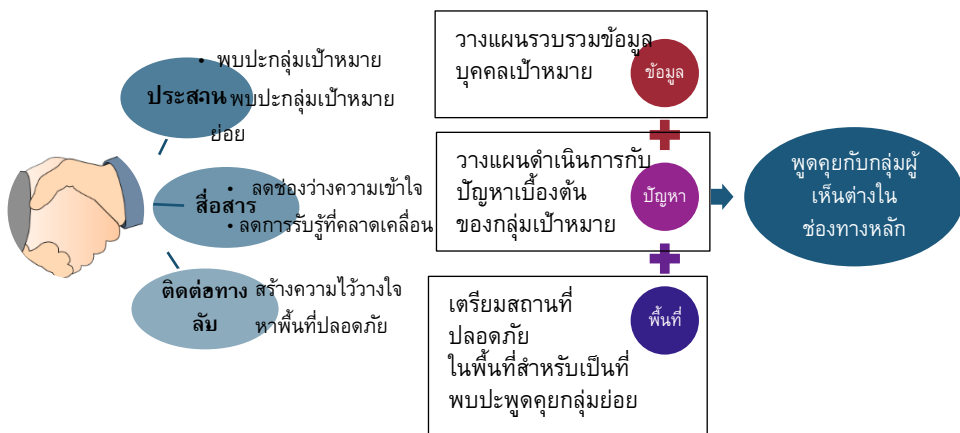
วางแนวทางการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๓ สื่อสาร

การสื่อสารผ่านองค์กรที่สาม ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้ประสานงาน/ผู้สื่อสาร/ผู้ติดต่องาน ทางลับ เป็นช่องทางที่ช่วยลดช่องว่างของความเข้าใจ และลดการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยองค์กรที่สามพบปะกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มย่อย เพื่อสร้างความไว้วางใจ พร้อมวางแผน รวบรวมข้อมูลบุคคลเป้าหมายและวางแผนดำเนินการกับปัญหาเบื้องต้นของกลุ่มเป้าหมาย และเตรียมสถานที่ปลอดภัยในพื้นที่สำหรับพบปะพูดคุยกลุ่มย่อย ควบคู่กับการพูดคุยกับกลุ่มผู้เห็นต่างในช่องทางหลัก

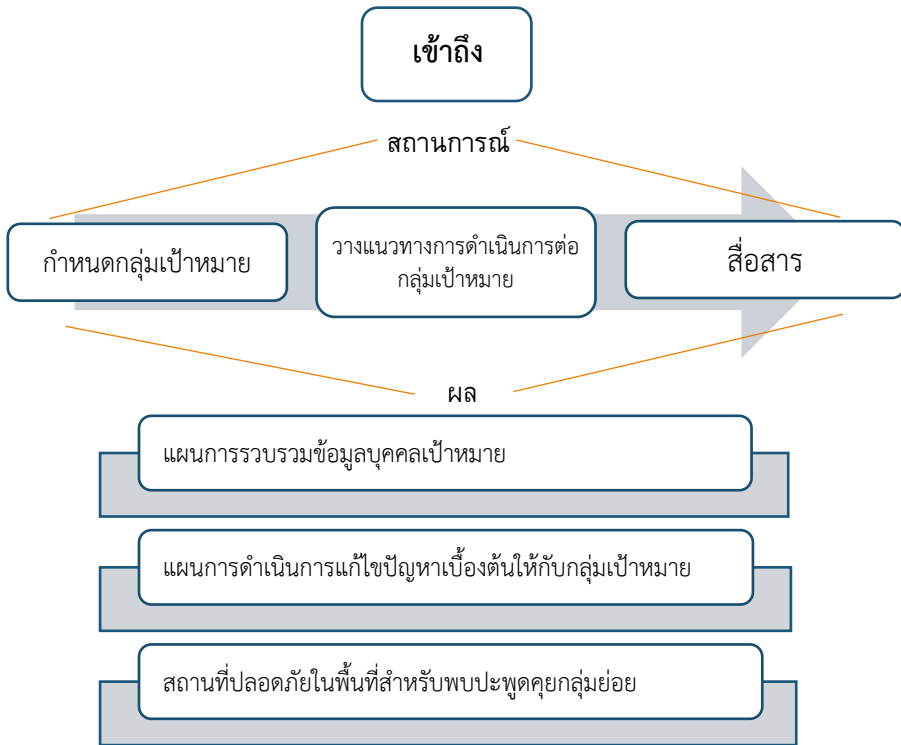
สื่อสาร

ผลที่ควรเกิดจากการเข้าถึง

- แผนการรวบรวมข้อมูลบุคคลเป้าหมาย
- แผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นให้กับกลุ่มเป้าหมาย
- มีสถานที่ปลอดภัยในพื้นที่สำหรับพบปะพูดคุยกลุ่มย่อย

โดยสรุป การเข้าถึงสามารถอธิบายได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

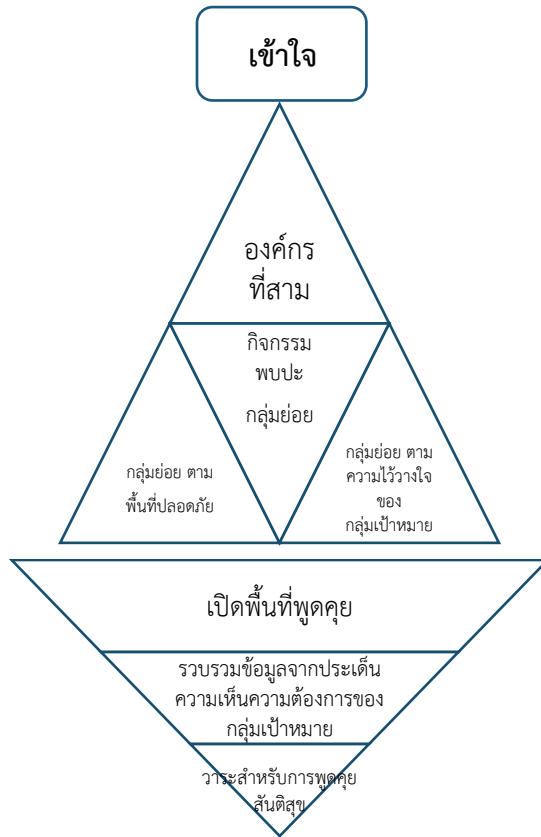
เข้าใจ

ความเข้าใจเกิดจากการพบปะกลุ่มย่อย ๒ ลักษณะ คือ

- ตามพื้นที่ปลอดภัย และ
- ตามความไว้วางใจของกลุ่มเป้าหมาย

การพบปะกลุ่มย่อยดำเนินการโดยจัดกิจกรรมสนับสนุนบทบาทของเครือข่ายองค์กรที่สาม และองค์กรภาคประชาสังคม ในการเปิดพื้นที่พูดคุยกับตัวแสดงหลักในระดับพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด แกนนำเยาวชน กลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มผู้ต้องคดี กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

กลุ่มหวาดระแวงที่หลบหนีไปอยู่ในพื้นที่ๆ ขบวนการควบคุมและมีการโฆษณาชวนเชื่อกลุ่มดังกล่าวให้กลัวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรวบรวมประเด็นความเห็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

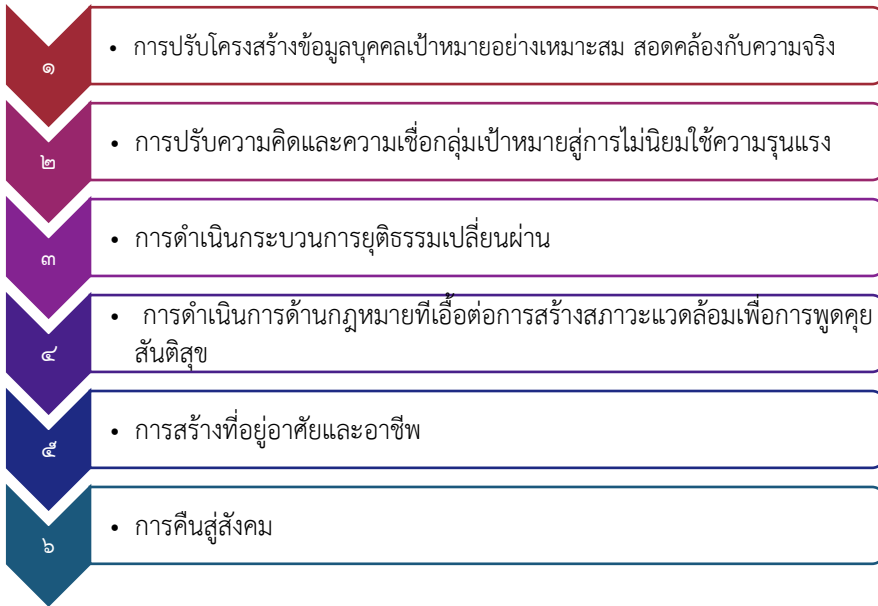

กิจกรรมที่สนับสนุนองค์กรที่สามควรสอดคล้องกับความต้องการอย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ ผู้ดำเนินกิจกรรมจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกประเภทกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรม เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ภาครัฐจัดตั้งยึดเยียดให้

กิจกรรมควรสนับสนุนให้เกิดการเปิดพื้นที่พูดคุย โดยเจ้าหน้าที่รัฐร่วมกับภาคประชาสังคม องค์กรที่สาม ภาคประชาชน เพื่อรวบรวมข้อมูลและความจริงจากประเด็นความเห็น ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายขั้นต้น สำหรับกำหนดร่างวาระเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ได้รับทราบในระดับนโยบายสั่งการ

พัฒนา

การพัฒนา ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน

ดังอธิบายแต่ละขั้นตอนได้ต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑

การปรับโครงสร้างข้อมูลบุคคลเป้าหมาย

- ตรวจสอบโครงสร้างสถานะของบุคคล และทำบัตรประจำตัวต่อบุคคล ทำเอกสารสิทธิความเป็นเจ้าของและการครอบครองต่างๆ ให้เป็นผลต่อการได้รับสิทธิและเสรีภาพในระบบโครงสร้างของความเป็นพลเมืองไทย

ขั้นตอนที่ ๒

การปรับเปลี่ยนสภาพทางความคิดและความเชื่อ

- ร่วมกับผู้นำทางความคิด นำหลักศาสนาที่ถูกต้อง มาปรับเปลี่ยนวิถีทางความคิดที่ขบวนการปลูกฝังในทางที่ผิด โดยเฉพาะวิถีทางความคิดที่ขบวนการปลุกกระดมความเชื่อว่าการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐไทยเป็นการญูฮาด แต่ควรส่งเสริมให้กลุ่มผู้เห็นต่าง หันมาปรับสภาพการต่อสู้เป็นการต่อสู้ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เพื่อที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและในการบริหารส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๓

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน

- พิสูจน์ทราบความจริงของแต่ละบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้เห็นต่าง ผู้หวาดระแวง ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และผู้ที่ต้องคดี รวมทั้งกลุ่มผู้ที่ได้รับการเยียวยา โดยพิสูจน์ทราบความจริงว่า ต้นเหตุของการทำผิดหรือการกลายเป็นผู้ได้รับผลกระทบนั้นมาจากการรับปลุกฝังอุดมการณ์ที่ผิด หรือจากการก่อเหตุกระทำความผิดโดยเจตนาด้วยเรื่องส่วนตัว จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่มเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน และเตรียมแบ่งกลุ่มผู้ที่ได้รับการเยียวยาตามลำดับ

ขั้นตอนที่ ๔

การดำเนินการด้านกฎหมาย

- ดำเนินการต่อเนื่องในกระบวนการยุติธรรมเปลี่ยนผ่านกับกลุ่มผู้ต้องคดีที่สามารถปลดหมาย ป.วิอาญา หรือหมาย พ.ร.ก. ระหว่างการดำเนินตามกระบวนการยุติธรรม กระทั่งปลดหมายจับจนจบสิ้นกระบวนการถอดถอนการออกนอกประเทศของผู้ห้ามออกนอกประเทศ

ขั้นตอนที่ ๕

การสร้างที่อยู่อาศัยและอาชีพ

- ดำเนินการเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยพร้อมปัจจัยให้ครบสมบูรณ์ และสร้างอาชีพเพื่อให้บุคคลมีรายได้จากการประกอบอาชีพตามความสมัครใจ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และตามความถนัด โดยอำนวยความสะดวกในการจัดที่ทำกินสำหรับบุคคลที่ไม่มีที่ทำกิน รวมทั้งแนะนำการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมแก่กำลังและจัดแนะแนวทางตลาดแรงงาน

ขั้นตอนที่ ๖

การคืนสู่สังคม

- อำนวยให้ผู้เข้าร่วมในขั้นการพัฒนาคืนสู่สังคม อยู่ร่วมกันอย่างสันติภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และอ้างไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของประชาชนต่างวัฒนธรรม โดยการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกับภาคประชาคมในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการยอมรับและสร้างความไว้วางใจ

ผลที่คาดหวังและประโยชน์ที่ควรได้รับการดำเนินการดำเนินกิจกรรม

<p>เกิดการสร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนทัศนคติทั่วไป</p> <p>เกิดการตรวจสอบทัศนคติความร่วมมือและความต้องการการมีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติสุขเป็นรายบุคคล</p>	<p>เกิดการสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีความเป็นหมู่คณะ และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน</p> <p>เกิดการสอดแทรกความรู้ทัศนคติ มุมมอง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลได้ผลเสียของการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้</p>	<p>เกิดการสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มความไว้วางใจในกลุ่มสตรี และกลุ่มเยาวชนที่จะบอกว่ามีความต้องการให้สร้างกิจกรรมอะไรเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพูดคุยเพื่อสันติสุข</p>
---	---	---

กิจกรรมที่ทำให้หน่วยงานเข้าถึงกลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชน ในด้านการพัฒนาสามารถขยายผลได้โดยใช้โครงการที่มีอยู่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับทำความเข้าใจโครงสร้างและการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างและยุทธศาสตร์ของขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงเพื่อใช้เป็นข้อสันนิษฐานในการดำเนินกิจกรรม สำหรับวางฐานความเข้าใจเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนขึ้น ทำให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นไปได้ อย่างแม่นยำและมีความต่อเนื่องยั่งยืนยิ่งขึ้น

น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา”

